Ч. 19 (12.968). Львів, четвер 28. січня 1932. Poeztowa opłate zapłacono ryczałtem. Рік LIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ: Місячно 5·00 зол. Чвертьрічно 14·00 „ Піврічно 26·00 „ Річно 48·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар. Франції, Іспанії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол. Німеччині 7·50 зол. Швайцарії 5 шв. фр. Чехословаччині 30 ч. к. Румунії 150 лей. Болгарії 7·50 зол. Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Ще одна ґарантія мира.

ПАРАФАНУВАННЯ ПАКТУ НЕАГРЕСІЇ ПОМІЖ ПОЛЬЩЕЮ І СРСР.

Риський мир, пакт Келльоґа, протокол Літвінова та ще й „неагресія"! — Зміст нової умови. — Суттєве значіння: поразка Німеччини й острах Рад. Союзу з приводу подій на Дал. Сході.

Мабуть між ніякими сусідськими державами не є стільки разів підписана й святочно підтверджена згода й взаємна миролюбність, як між Польщею та СРСР. Колиж при цьому зважити, що весь державний апарат Совітів є наставлений на внутрішню мілітаристичну пропаґанду (поруч з пропаґандою „пятилітки"!), яким головним арґументом є — мовляв — воєнна загроза від заходу, та коли одночасно зважити, що висота польського військового бюджету є завжди мотивована „особливим ґеографічним положенням Польщі" а польська прилюдна опінія завжди бачить у більшовиках небезпеку війни, — то факт тих щораз нових пацифістичних маніфестацій у формі переписуваних умов набірає якогось просто гротескового характеру. Адже взаємини між Польщею і СРСР унормовані 18. березня 1921 року мировим договором у Ризі, якого 26 статтей і 5 залучників визначило не лише міждержавні кордони, але й полагодило цілу силу всяких справ, даючи так товчок до ріжних додаткових умов (як нпр. про торговельне представництво, торговельну умову і т. п.). Після того прийшов 27. серпня 1928 року голосний „пакт Келльоґа", який став правосильний 16. VIII. 1929, після зареєстрування його в Секретаріяті Ліґи Націй та який святочно „осуджував" кожну війну, як засіб полагоджування міжнародніх спорів. Керманич закордонної політики СРСР так спішився з тим осудом, що запропонував Польщі ввести важність пакту Келльоґа поміж своїми обома державами негайно, не чекаючи його реєстрації в Ліґи Націй. Таким робом 9. лютого 1929 року підписано у Москві т. зв. протокол Літвінова. Аж ось телеграма ПАТ-а приносить світові звістку, що 25. ц. м. парафановано (себто підписано початковими ініціялами представників договірних сторін) т. зв. „пакт неаґресії поміж Польщею і Союзом Радянських Республик".

Складається ця нова умова з мирогласного вступу, 8 статтей (артикулів) і двох додаткових протоколів. На вступі обі сторони стверджують „бажання втримати істнуючий між ними мир, який є визначним чинником у збереженні загального миру". Вони дальше покликуються на риський договір, „висловлюють пересвідчення, що мирове вирішування міжнародніх спорів є найважнішим засобом до цілі", заявляють, що „ніяке з дотеперішніх зобовязань не є перешкодою в розвитку мирних взаємин і не суперечить опій умові" (це натяк на польсько-румунський військово-політ. союз з одного боку та німецько-совітський союз з другого), врешті впевняють, що ця нова умова „розвиває і доповнює" згаданий пакт Келльоґа і протокол Літвінова. У першій статті обі сторони „виріkаються війни, як знаряддя національної політики і зобовязуються вистеріґатися взаємно від усяких агресивних акцій, якими можна буде вважати акти, що нарушують територіяльну цілість і політ. незалежність другої сторони". Друга стаття передбачує відмову „посередньої і безпосередньої допомоги третій державі, яка напала би на одну з підписаних сторін". Колиб один із контрагентів напав сам на якусь третю державу, то другий контрагент може цю умову негайно виповісти. У черговій точці договірні сторони зобовязуються не заключати ніяких умов, які „з погляду агресивности булиб ворожі супроти другої сторони" (це така дипльоматична стилізація!). В одній з дальших точок обі сторони обіцюють „в найближчому часі" ратифікувати умову й до 30-ти днів після ратифікації обмінятись у Варшаві ратифікаційними грамотами; врешті 7 стор. означає 3-літній термін умови з автоматичною прольонґатою на дальші 2 роки, якщо її на 6 місяців раньше не виповідять. У додатковім протоколі сказано, що колиб навіть цю умову одна (чи обі) сторона виповіла, то проте це не буде означати зірвання пакту Келльоґа; врешті ще один додатковий протокол стверджує однозгідність поглядів на проект „концiліяційної конвенції". Словом — 101-відсоткова ґарантія мира і забезпеки бодай на одну „пятилітку". Для нас, українців, цікавий у тій новій умові один новий момент: умова списана лише по польськи і московськи і про це виразно кажеться в її 8 точці. Таким робом ще раз зафіксовано й формально московський характер держави, що зоветься „союзом республик"...

Однак свіжо склеєний новий договір не є лише театральною декорацією. Він має і своє поважне значіння — не так у свому змісті, як саме його кулісах. Він означає передовсім розхитання вузлів, що вязали СРСР з Німеччиною у рапальській умові (з 17. II. 1922) і берлінському протоколі (24. IV. 1926). Коли зважити, що за польсько-совітським договором послідує автоматично пакт про неагресію між Францією і СРСР, то факт побіди французької дипльоматії стає ясним: Німеччина, переставши бути багатим банкіром СРСР, втратила для Совітів і значіння політичного союзника. З цього погляду ця нова умова може мати надзвичайно далекосягле значіння.

Другий важливий момент — це очевидне бажання СРСР забезпечити собі спокій на західній границі. Так і пробивається крізь ту умову нервовість, якої причиною є — це цілому світові ясно — події на Далекому Сході. СРСР отримує тепер бодай „морально" свобіднішу руку у своїй далеко-східній політиці. Нічого й казати, що труднощі з радянськими „пятилітками" (їх уже дві!) настроюють сов. дипльоматію на мировий тон. Цей пакт про неагресію має ще одну мову' він безумовно дальше петрифікує польсько-совітську границю.

Польська шкільна політика на наших землях.

З відповіди посла Великановича на бюджетовій комісії сойму 21. січня про промови міністрів Перацького і Єнджеєвича в справі польської шкільної політики.

ПОЛІТИЧНІ ЦІЛИ УТРАКВІЗАЦІЇ.

Шкідливість закону з 1924 р. про утраквізацію ілюструють найкраще цифри. Як цифра зутраквізованих польських шкіл не доходить цифри *200*, то українських шкіл зутраквізовано понад *2000*, — отже в порівнанні з польськими більше як у десятеро. При іншій нагоді обговоримо шкідливість утраквізму під педаґоґічним оглядом і його ділання на душу дитини. Зараз хочу панів переконати, що шкільний закон з 1924 р. має виключно політичні цілі. Доказом цього передовсім факт, що найбільшими його пропаґаторами є передовсім поліція, екзекутори та всякі політичні особи, які зі школою не мають нічого спільного. Великими пропаґаторами утраквізму є також інспектори, які цілою своєю істотою ненавидять український нарід і його культуру. Клясичним доказом твердження, що утраквізм має передовсім політичні тенденції є заява самого творця закону з 1924 р. п. Ґрабського на одних політичних зборах у Львові дня 10. V. 1931. Цю заяву цитую за „Курером Львовским" з 12. V. 1932 ч. 130. Її зміст такий:

„Зле діється також у шкільництві. З круґів санації впевняють, що в цьому напрямку не виконується нічого поза програмою Ґрабського тобто моєю. Мова про утраквізацію шкіл. Отже є це подібне до прикладу з кріслом. Як його поставлю перед собою — маю крісло, на якому можу сісти. Але те саме крісло можу поставити до гори ногами, крісло є кріслом, але є перевернене. **Утраквізація шкіл є добра, як вона скріплює польську цивілізацію.** Не доводить до цього впроваджування до польських шкіл руської мови, що є суперечне з духом і інтенцією мого закону. І тожуто суспільність мусить наклинкувати до того, щоби залишити довільну інтерпретацію, а припоровлювати духа шкільного закону. Йде про це, щоби руска дитина могла вирішити, чи волів Міцкевича від Шевченка".

З цеї заваги бачимо, що і Ґрабський ошукав таких своїх товаришів як п. Туґут і тодішню демократичну частину сойму, яка з ним працювала над відомим законом, бо переконував їх що цей закон є вершиною культурно-освітнього лібералізму. Маю враження, що вже цей один документ про становище п. Ґрабського є вистарчаючим доказом, що утраквізація є останнім етапом до повного спольонізування укр. школи.

НАЦІОНАЛЬНЕ ШКІЛЬНИЦТВО У СВІТЛІ МІЖНАР. ДОГОВОРІВ.

Панове зараховуєте до актів високого лібералізму факт, що наша дітвора вчиться релігії в рідній мові, а також української мови, як предмету. Моя роля легка до переконання панів, що є це два дуже ріжнородні поняття: в рідній мові вчитися всіх предметів, а вчитися рідньої мови як предмету. Панове це вмієте добре розріжнити, коли йде про польську школу в займанщинах — і тому мої спеціяльні арґументи є зайві. Не хочу запускатися в інтерпретацію трактатів у цій справі, тому, що це вже нераз обговорювали члени нашого Клюбу, але хочу звернути увагу на арт. 8. і 9. трактату про меншини, а також на арт. 7. трактату в Ризі між Польщею і Росією та

жава гарантувала національну школу для всіх Україною. На основі цих трактатів польська держав… менщин з додатком кляузулі, що нічого не перепиняє введення до меншинних шкіл польської мови, як предмету.

ЩО КАЖЕ СУХА МОВА ЦИФР?

По містах є польських шкіл *1884*, українських 7, утраквістичних 41, з яких на Волині 5, а в містах Сх. Галичини 36. Всі інші двомовні школи находяться на селах, де більшість населення є українська.

А тепер декілька цифр із статистики учнів, на жаль, тільки з 1925-6 р., бо тільки цей один раз була оголошена національна статистика учнів.

Учні *поляки* у школах.

з польською викл. мовою навчання	97.71°/₀ дітей
з українською викл. мовою навчання	0.12°/₀ „
з польсько-украін. викл. мовою навчання	0.75°/₀ „

Учні *українці у школах:*

з українською викл. мовою навчання	27.34°/₀ дітей
з польською викладовою мовою навчання	30.59°/₀ „
з польсько-украін. викл. мовою навчання	42.01°/₀ „

На селах, де є найбільший континґент укр. дітвори є така фреквенція:

Наші діти ходять:

до українських шкіл	28.88°/₀
до польських шкіл	26.73°/₀
до польсько-укр. (утракв.) шкіл	44.34°/₀

Натомість польські діти по таких воєвідствах, де поляки є в меншости користають зі школи.

Воєвідства східні:

польської	97.3°/₀
української	0.02°/₀
утраквістичної	2.02°/₀

Воєв. полудневі (Галичина) польської 94.94 прц., укр. 0.76 прц., утракв. 4.2 прц.

Такий стан фреквенції був перед 5 літами. Тепер це змінилося на нашу некористь, тому, що школи з українською викладовою мовою влада ліквідує безоглядно далі. Як бачимо з наведених цифр — польська молодь не користає з рідньої школи лише в цифрі 2.29 прц., а українська позбавлена своєї школи у числі 72.56 прц.

СУМНИЙ СТАН НАРОДНЬОГО І СЕРЕДНЬОГО ШКІЛЬНИЦТВА.

В народньому шкільництві стоїмо перед загальною крізою, а передовсім у гірських повітах і східніх воєвідствах. Із статистики довідуємося, що від 1928 р. скількість дітвори у шкільному віці зростає, але рівночасно число молоді в школі маліє. Це буде збільшатися з двох причин: 1) тому, що зовсім здержано субвенції на будову шкіл, а цілий тягар накинено громадам, 2) тому, що здержано також приплив учительських сил через усування їх зі служби на емеритуру, або через редукції і через відмовлювання посад учительським кандидатам. Як цей стан виглядає в цифрах зауважую, що в р. 1929-30 фреквенція в полудневo-східних воєвідствах обнижалася на 3 прц., а зараз ця цифра дійде до 8 прц., незважаючи на те, що скількість дітвори в шкільному віці нагло зростає, бо кожного року від 10 до 15 прц. Цей приріст прийшов із закінченням війни і унормуванням родинних відносин. Коли в р. 1929-30 оплачувано з державного скарбу 70.823 учительських сил, то вже на цей рік преліміпується всього на 67.000 сил.

Наслідком цього повстає слушне побоювання, що коли далі так піде, то навіть згідно зі словами п. міністра буде *306.000* дітей поза шкільними мурами, по обчисленням навіть польської преси коло 700 тисяч дітей і то переважно на територіях полудново-східних воєвідств.

У 1929-30 р. не користало зі шкільної науки до *415.950* дітей. Впадає в очі також нерівний розподіл учительських шкіл у полуднево східних воєвідствах, а передовсім у гірських повітах і на терені Волині та Полісся. Коли на одного учителя у станиславівському воєвідстві припадає пересічно 59 учнів, то у Варшаві лише 37.6. Та ріжниця ще більше зарисовується по селах у порівнанні до більш упривілеєних міст, де організаційна ступінь шкіл є вища і де персонал більше кваліфікований.

Про середнє шкільництво не буду багато говорити. Статистика з останнього року стидливо промовчує число українських шкіл. Постараємося цю мовчанку розкрити і подамо декілька цифр. На середнє шкільництво преліміпується в біж. році 27.880.770. Відповідно до числа українського населення, яке в Польщі виносить 20 прц. повиннoб із тієї суми прийти щонайменше 5 міліонів на українське середнє шкільництво замість дотеперішніх 500.000 зол. На терені львівської кураторії є всіх ґімназій 59, а між ними лише 5 українських, які остали нам по Австрії. Була ще шеста українська ґімназія в Тернополі, але її замкнено в 1930 р. і на це місце засновано польську. На близько 70 прц. українського населення Східної Галичини маємо ледви пять українських ґімназій, а повинно їх бути 38.

Новий народній комісаріят УСРР.

„Пролетарська Правда“ з 22. січня ц. р. пише:

„Всеукраїнський Центральний Комітет і Рада Народніх Комісарів УСРР ухвалили:

1) Перетворити Вищу Раду Народнього Господарства УСРР. на народній комісаріят важкої промисловости УСРР.

2) Доручити народньому комісаріятові важкої промисловости УСРР: а) За місяць подати до законодатних органів начерк статуту зазначеного комісаріяту та начерк змін законодавства, що виникають із цієї постанови. б) За дві декади опрацювати й подати до затвердження до Ради Народніх Комісарів УСРР, начерк конкретних заходів до спонукування та розбудови місцевої промисловости. в) За місяць подати до затвердження законодатних орґанів начерк змін статуту міських рад і статуту районових зїздів рад і районових виконавчих комітетів у ділянці визначення управлінь і обовязків міських рад і районових виконавчих комітетів щодо кермування місцевою промисловістю“.

—o—

Про що говорили представники Франції та Анґлії.

ПАРИЖ, 26. І. ПАТ. На вчорашній французько-анґлійській конференції, яка відбулася при участи премієра Ляваля та анґлійського амбасадора Тіреля, як кажуть добре поінформовані, обговорювали справу зустрічі французького та анґлійського премієрів. Приявність на конференції мін. фінансів Фляндена натякає, що обговорювали також репараційні справи. Випрацьовану на нараді постанову амбасадор Тірель подав до відома своему урядові. Анґлійський уряд, як кажуть вісти з Льондону, зараз почав розглядати її. Ті самі поінформовані круги впевняють, що брали теж під увагу евентуальність скликання в червні ц. р. міжнародньої репкараційної конференції — замість тієї конференції, що мала відбутися в Льозанні. З депеш, які надходять із Льондону до Парижа можна догадатися, що як Анґлія так Франція роблять усі зусилля, щоби довести до зближення тез обох держав.

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА“ З 28. СІЧНЯ 1932.

АНДРІЙ ЧАЙКОВСЬКИЙ.

Клопоти зі щастям

(Гумореска.)

I.

Він прийшов з уряду свого в якомусь невиразному настрою. Жінка догадувалася якоїсь його перепалки з шефом, але нічого не питала знаючи, що він сам їй скаже, як трохи висапається.

Після борщу, кладучи ложку на стіл, каже до жінки:

— Я дістав сьогодні проспект нового журналу „Вечірня Зірка“ і післав передплату на цілий рік. Той ілюстрований журнал виходитиме що тижня і раз на місяць приходитиме безплатний додаток „Діточий Листок“.

— А не мав ти сьогодні якої перепалки з шефом?

— З шефом? Борони Боже. Навпаки, ми сьогодні дуже любенько розмовляли... Та я не знаю, чому ти мені такі чудернацькі питання ставиш?

— Бо ти прийшов з уряду в такому кисло-солодкому настрою, і я гадала...

— До мого настрою була інша причина: в тім проспекті „Вечірньої Зірки“ було написано, що хто заплатив першого місяця повну передплату на рік, той дістане безплатний жереб, і може виграти навіть дуже цінну річ... І мені ця льотерія влізла в голову фірою сіна. Думаю собі: вную матиму щастя і виграю. Я ще ніколи в моїм житті не виграв.

— А що там можна виграти, — питається жінка?

— Ріжне посудину кухонну, господарське приладдя, хатню потребу, машину до шиття, а навіть живу корову.

— Ха-ха-ха! А щож би ми з коровою робили, мешкаючи на поверсі?

— Чекай! Не конче корову, вона лиш одна буде, то трудно, щоб її хто виграв, але, там, як кажу, і інші річи будуть. Я би хотів виграти якусь книжку...

— Господи! Що ти з книжкою робитимеш? За свого життя накупив стільки книжок, що в нашу хату не помістилось би, а маєш одну невеличку шафу...

— Я хотів би добути „Розбійника Кармелюка“...

— Та що з того? Даси оправити, опісля позичиш кому, не вапишеш і книжка пропала. Знаєш, які наші люди: вкрасти чужу книжку, то не гріх.

— Вже тепер, то певно записуватиму, а бібліотека лишиться для хлопців...

— Бодай так раки свистали!.. А я хотіла би виграти на твій жереб млинок до кави...

— Млинок? А той, що я тобі купив, властиво той, що тобі святий Микола приніс, вже зіпсувався?

— Не зіпсувався, але він зроду не був добрий. Ти знаєш, скільки треба намучитися, заки каву змелеш: держи його між колінами і крути корбою на горі, а він хитається, аж ноги мліють.

— А якогож ти млинка хочеш?

— Хотілаб такого, як я бачила в нашій кооперативі: прикручується млинок шрубою до стола, і крутиться корбою з боку, начеб на лірі грав...

— Вам жінкам усе чогось нового забагається, хібаж у нас треба так багато кави молоти... ти робиш каву на пів з паленого жита...

— От вигадав! Хібаж і паленого жита молоти не треба? Та що ви, чоловіки, можете говорити про те, чого не розумієте. Ти подумай: наш старомодний млинок меле каву, чи що там інше не на муку, а на крупи. Через те марнується багато кавової есенції, бо таких грубих крупів кипяток не всилі перемочити.

На те він замовк, не знаючи, що відповісти. Аж зголом каже:

— А таки книжка має більшу вартість, як млинок, хочаб він молов каву на нуль-нуль. Книжка і дітям лишиться, а по змеленій каві і сліду не стане...

— А я таки волілаб млинок...

На тім скінчилася розмова. Але одно до одного почувало якийсь жаль, що не могли на одне погодитися...

Другої днини зійшла розмова на ту саму тему. Рано він зауважив, що кава не конче була на місці.

— А не казалаж я, що причина цьому нездалий млинок, а я не можу довго виварювати, щоб усю есенцію висмоктати із тої каші: хлопці йдуть до школи, а ти до уряду спішишся.

— А скільки той новомодний млинок коштувати може?

— Питала про це в кооперативі. Казали, щось 18 чи 20 золотих. Але ти залиши, не купуй, бо може якраз виграємо такий млинок на тій льотерії „Вечірньої Зірки“.

— Може вийде для нас книжка?

— Дай собі спокій з книжкою. Кажу тобі, що хтось позичить і пропаде, а млинка вживалиб ми вже увесь наш вік.

І знову розійшлися з жалем до себе, що не можуть на одне погодитися.

За кілька днів принесли з почти перше число журналу „Вечірня Зірка“, а окремо в листі жереб з числом 4.565.115. Було там ще пояснення, що по льосуванні адміністрація журналу повідомить кожного передплатника, хто що виграв.

Жінка як побачила таке високе число на жеребі, сказала, що то якесь шахрайство, бо не можливо, щоби редакція журналу зібрала аж 4.565.115 предметів для всіх жеребів...

— Ну, бачиш, каже він, на це воно й льотерія. Не кожний мусить виграти, а виграє лиш той, хто має щастя...

— Я бажаю собі того щастя на млинок — каже жінка.

— А я на книжку, і то на Розбійника Кармелюка, каже він. — І тепер стали обоє сміятися, а старший синок, що тим цікавився каже:

— А я хочу мати щастя на корову...

(Продовження буде.)

Політика і мистецтво.

З приводу суперечок про „ліве“ письменство, малярство й музику та політичних спекуляцій на аполітичній справі.

Від Редакції: В 16 числі „Нового Часу“, у статті п. н. „Нове музичне мистецтво в Галичині“, є незрозумілий напад на „Діло“ за поміщення „статтей, які поширюють руїнницькі ідеї“ з ділянки музичного мистецтва. Автор тої статтейки підійшов до тої справи так, як це звичайно у нас водиться: не вдаючись у ніяку аналізу ані самої проблеми ані критикованої статті. Замість відповіди — друкуємо понижче наведені статті, які докладно засовують наше становище.

I.

ВПЛИВ СУСПІЛЬНОГО СВІТОГЛЯДУ НА МИСТЕЦЬКІ ТЕЧІЇ. — ПСЕВДОРЕВОЛЮЦІЙНІСТЬ ДЕЯКИХ „ЛІВИХ“ МИСТЦІВ.

Малий фейлетоніст порушив кілька днів тому — очевидно: у дотепній формі, як це у малому фейлетоні годиться — надзвичайно глибоке й поважне питання, яке вже нераз хвилювало людей та довкола якого головно у нас вічно шириться „баламутство“, що у свою чергу на практиці приймає дуже диковинні форми. Маємо на увазі взаємини між політикою і культурою, чи вірніше, політично-суспільними течіями та літературно-мистецькими.

Є вже аксіомою, що між обома тими течіями істнує деякий звязок і що суспільні течії находять відбитку у літературі та ріжних галузях мистецтва, як і — навпаки — література й мистецтво в чималій мірі впливають на формування суспільних течій. Адже суспільницький світогляд є частиною усього духового світогляду людини, отже так само і мистецький світогляд малярів, різьбарів чи музиків не може бути цілком свобідний і незалежний від їх суспільно-політичних симпатій. Є річю зовсім зрозумілою, що консерватист у життї і політиці не захоплюється такими експериментами письменників і мистців, як нпр. дотеперішні традиційні літературні й мистецькі форми. Ясно, що тут і там грає так само чималу ролю вік людини, її темперамент, звички, оточення.

Такі відомі явища затрачують зовсім свій природний зміст, коли їх хтось або наївно упрощує, забуваючи, що питання **індивідуального світогляду й індивідуальної творчости** — це справи дуже делікатні, складні й мусять бути індивідуально трактовані, — або коли хтось хоче виводити з них „найдальші консеквенції“ і доводить їх — до абсурду. На практиці виглядає це так, що нпр. у нас починає дехто ідентифікувати нові т. зв. **ліві мистецькі течії з лівими політичними напрямками** і малярів чи музик, які — кажучи модною термінольоґією — „шукають нових доріг“ та ніби то находять їх у формах не для всіх зрозумілих і не всіми признаних, — заганяють у чамбул у... комуністичний чи „радянський“ табор! І навпаки: дехто з таких молодих мистців, який радий би бачити перемогу нових форм, — усіх, хто їм не підчиняється і з ними не погоджується, готовий уже лаяти як реакціонерів і ретроградів. І ось, починаємо зауважувати в ділянці культурної творчости ту саму **демагоґію**, яка так добре відома зі щоденного політичного життя у світі.

У літературі ця демагогія істнує не від сьогодні. Людці, які надсилають вірші до псевдорадянофільських журналів (бо редактори тих журналів, звичайненькі галицькі „дрібні міщухи“, такі далекі від комунізму, як від небесних зір, що світять над Кремлем) — уважають своїм святим обовязком писати їх у формі хрестикових шарад і ребусів. Така форма є вступним іспитом кожного „пролетарського“ письменника, який забуває, що чейже більшовизм, відсахнувшись від гасла „література для літератури“ чи „мистецтво для мистецтва“ і зробивши їх „власністю робітничо-селянських мас“ — вимагає саме такої форми, яка булаб для тих „мас“ найбільше стравною. Адже й уся „аґітлітература“, яка на Радянщині займає почесне місце, оперує теж найпримітивнішими сюжетами: визиск робітника й селянина, горе матері, панська сваволя і т. п., — себто все те, чим давно займалися мягкосердешні „буржуазні“ письменниці й такі нпр. українські „революціонери“, як Марко Вовчок. А „революція“, якій більшовизм потурає у літературі й мистецтві, має далеко кращі умовини розвитку — в таких буржуазних країнах як Франція і Німеччина!

Те саме починає діятись у малярстві і музиці: такий один і другий маляр і музика, який шукає нових форм (і нового змісту) у своєму мистецтві, зеленого поняття не має про соціялізм, комунізм, боротьбу кляс і взагалі про політику та соціольоґію, а проте вважає „conditio sine qua non“ у фаховій статті на цю тему, ні пришив ні прилатав, дочіпити кілька нахапаних псевдореволюційних фраз і фшпнути кількох представників „буржуазного“ громадянства.*)

*) Гл. статтю п. Савчука в ост. числі „Нов. Шляхів“ і майже всі статті у новоявленому „Альманаху лівого мистецтва“, про який ще буде ширше мова.

Про одного провінціонального достойника.

ЯК П. РЕФЕРЕНТ ВЕНГЕР У РАВІ РУСЬКІЙ РОЗУМІЄ СВОЮ МІСІЮ „ЛАГІДНИТИ“ НАЦІОНАЛЬНІ ВІДНОСИНИ?

(Кілька інформацій про невиносні умовини ук раїнського життя на Равщині).

У звязку з останніми заявами міністра внутрішніх справ і львівського воєводи варта подати їм до відома поведінку староства і його урядовців у Раві Руській:

Мабуть в ніякому повіті адміністраційна влада не нищить так культурного розвою українського життя як староство у Раві Руській. Староство вживає нечуваних і нічим неузасаднених мотивів, щоби лише заборонити які-небудь українські культурно-освітні імпрези. І так — мовляв — „Т-во не дає запоруки збереження публичного порядку“, „населення не бажає собі імпрези“, „льокаль не відповідає вимогам будівельного і санітарного закону“, „льокаль не надається до публичного вжитку“, „Т-во не повідомляє в приписаному речинці про дохід з переведеної імпрези“ — всі ті й їм подібні „причини“ винайшла адміністрація повіту проти українських установ. Таких заборон зареєстровано по читальнях в 1931 році **68.** Зате всі інші не-українські т-ва, ба навіть і т-ва нестатутові одержують дозволи без ніякого застереження!

Та на цім не кінець. — В останньому часі урядовець староства п. Венгер, який **навіть не уміє читати по українськи** (референт імпрез!) уживає ще інших засобів нищення українських установ. Він взиває президії Товариств до староства, вмовляє у двох виділових, що їх Т-во „неділяльне“, бо не переводить щороку загальних зборів і тим самим не виконує статутових обовязків. Покликуючися на якийсь закон, каже візваним підписати якусь заяву, при чім страшить карою по 400 зол. або 6-тижневим арештом. Залякані селяни, щоби не наразитися особисто на матеріяльну страту, підписують цей невідомий їм змістом протокол, а п. Венґер на тій підставі доносить до воєвідства, що **члени Т-ва добровільно зліквідували Товариство.**

Ось текст одного такого документу:

Starostwo powiatowe w Rawie ruskiej. L. 62/Stow./31. Rawa ruska, dnia 15. października 1931. Czytelnia Proświty w Prusiu. Skreślenie w Katastrze Stowarzyszeniowym. Do Zarządu Czyteni Proświty na ręce p. Iwana Stachrynia w Prusiu. Zawiadamiam, że w dniu dzisiejszym na podstawie reskryptu Urzędu Wojewódzkiego z dnia 10. 10. 1931 L. Bp. 131. 11. Prośw/Stow/31 skreśliłem w tut. katastrze stowarzyszeniowym T-wo powołane w nagłówku. Równocześnie zaznaczam, że z dniem dzisiejszym ustaje wszelka działanośċ Stowarzyszenia a winnych niestosowania się do niniejszego zarządzenia pociągnę do jak najsurowszej odpowiedzianości. Starosta powiatowy Skarzyński w. r.

До нинішнього дня зареєстровано, що тут. староство розвязало протистатутово освітні установи у таких місцевостях: Чит. Просвіти в Кривиці, Домашеві, Прісю, Руді Журавецькій, Остобіжи і Кружок Рідної Школи у Смолині. Слід замітити, що ця тактика староства підсилює лише деморалізацію молоді по селах, бо молодь, не маючи ніякої культурної розваги у своїй місцевості в Т-ві під доглядом старшого громадянства, ходить по сусідніх селах та вертаючи звідтам підхмелена — поквапна до всяких бешкетів. Для приміру служать останні вибрики молоді з Потелича, яка опинилася у львівській тюрмі: не вважаючи на кількакратне прохання Виділу Читальні дозволити їй на сільську забаву, староство дозволу такого відмовило, а молодь пішла собі її шукати поза всякою контролею.

Ці відносини у Равщині й така специфічна політика равського староства надзвичайно яскраво характеризує нинішні відносини в краю: що тут казати про „співгосподарів краю“ і про „широкі можливости культурного розвитку“, коли п. Венґер у повітовому містечку має власний розум, який каже йому на право і ліво нищити всякі прояви культурного життя.

РОЗПРАВА ПРОТИ Б. ПОСЛІВ прал. о. Куницького та д-ра Заваликута.

Другий день розправи.

Зацікавлення розправою не менше, як учора. Лави для представників преси і лави для публики виповнені до останнього місця.

Розправа почалася з того, що на салю введено кільканацятьох свідків, покликаних на нинішній день. Предсідник пригадує їм, що мають зізнавати під присягою тільки правду, після чого їх виводять на коридор.

СПРАВА ВИДАЧІ СУДАМ ОБВ. ЗАВАЛИКУТА.

На вступі прокуратор запитує обв. Заваликута ще раз, коли він остаточно довідався про те, що чортківський суд вислав до сойму домагання його видачі.

Обв. повторює те, що вже в цій справі сказав, а саме, що до часу замкнення соймової сесії (березень 1930 р.) йому про такий акт з Чорткова нічого не було відомо.

На це прок. витягає відпис домагання чортківського суду до сойму в справі видачі посла Заваликута.

Тут обор. д-р Біляк стверджує разом з обвинуваченим, що цей поступок чортківського сл. судді був незгідний з законом, бо суддя може вносити на видачу посла тільки до мін-ства справедливости, а не просто до сойму.

ЗІЗНАННЯ СВІДКІВ.

Після цього стали переслухувати свідків.

Св. *Софія Білкова*, жінка командата постерунку в Скориках заприсяжена, зізнає, що будучи на вічу в Медині, чула докладно промову обв. Куницького, який взивав населення не слухати зарядженъ влади і поліції, на що наводить приклади. Оповідає про все те як *добре вивчену й відготовану лекцію*.

На запит обор. д-ра Ганкевича свідок признається, що *зізнання написала собі перед цею розправою*, а потім каже, що *писала це під диктатом учителя Подгурського*. Після дискусії між оборонцем і прокуратором трибунал на внесення обор. д-ра Ганкевича забрав ті записки свідка до актів.

На запит д-ра Біляка, хто говорив на вічу про старостинські авта, св. по довшім ваганню каже, що о. Куницький. Тимчасом обв. д-р Заваликут заявляє, що це він говорив про господарські справи,а також про старостинські авта. Показується, що св. помішала те, що говорив о. Куницький, з тим, що говорив обв. Заваликут. Дальше виходить на яву, що свідок, який зізнав передше, що розуміє добре українську мову, не розуміє того, про що питає обв. Заваликут.

Св. *Ян Муха* керманич почт. аґенції в Скориках, заприсяжений, зізнає, що прийшов на віче в Медині, коли обв. Заваликут говорив про старостинські авта. Більше з промови того обв. собі не пригадує, зате чув добре, як о. Куницький бунтував українців проти Польщі, порівнуючи поляків до пявок, які висисають кров з українців і взиваючи українські жінки, аби виховували діти в українськім дусі. Коли свідок більше нічого собі не пригадує, предсідник відчитує йому його зізнання в слідстві, які він в основі потверджує. В тих зізнаннях він подав те саме, що є в акті обвинувачення.

Після кількох запитів обор. д-ра Ганкевича виявляється, що *свідкові перед його зізнаннями в слідстві відчитав зізнання його попередника Подгурського, урядовець суду в Підволочиськах, що є недозволене.*

Після відчитання зізнань св. *Юзефа Збрика*, який не прибув на розправу, зізнає

св. *Стефан Посьвістайло*, римо-кат., селянин з Пеліховець, заприсяжений. Він каже, що з промови обв. Заваликута на вічу в Медині нічого собі не пригадує. Щодо промови о. Куницького, то памятає, що він казав, що „поляки замикають нас, як щурів до паки, але ми з неї вирвемося", назвав поляків пявками, взагалі говорив проти уряду і на поляків. На запит д-ра Ганкевича св. стверджує, що подібні гострі промови говорили на селі і польські посли, з виїмкою тих послів (з ББ), які казали людям, що треба на послів „бучка".

УЧИТЕЛЬ — ЧИ КОМАНДАНТ ПОСТЕРУНКУ?

Св. *Ян Подгурський*, управитель школи, заприсяжений, зізнає з свадою, що був на вічу в Медині і чув обох промовців. Обв. Заваликут говорив більше про госп. справи і критикував різко діяльність мін-ства внутр. справ. Обв. о. Куницький виголосив крайнє підбурюючу промову, в якій накликав просто до революції. Тут св. наводить поодинокі вислови о. Куницького про польську неволю, щурів, польську школу і потребу виховувати українські діти в ненависти до Польщі, а вкінці каже, що він просто накликав до боротьби з поляками, після чого це віче розвязано. Взагалі о. Куницький, як зізнає св., промовляв так, що він дивувався, як священик міг таке говорити, бо буквально в кожнім його реченні були атаки на державу і поляків.

Після зізнань того свідка, який — мимоходом кажучи — стояв на вічу напроти промовця о. Куницького і собі все записував, а як наїхав староста, то побіг до нього з інформаціями, — питав його прокуратор:

Прок.: То ви комендант постерунку в Скориках??

Обор. д-р Ганк.: О, це дуже добре питання!

Предс.: Таж це управитель школи...

ЗІЗНАННЯ СВІДКІВ ОБОРОНИ.

Після того зізнавали про віче в Медині свідки оборони.

Св. *Осип Пашук*, літ 59, зі Скорик, заприсяжений, зізнає, що на вічу в Медині був предсідником віча. Перший говорив обв. д-р Заваликут, здаючи посольське звідомлення і говорячи про господ. справи. По нім промовляв о. прал. Куницький, який говорив про всі болячки нашого народу, про культурні, освітні та шкільні справи, накликуючи населення до освіти й оборони своїх прав. *У промові о. Кун. не було абсолютно нічого підбурюючого*, звороти про щурів, пявки і т. і. відносилися до тих, що нас визискують під економічним оглядом. Взагалі св. не міг доглянутися в тій промові нічого протизаконного.

На запити прок-ора св. каже, що є членом УНДО і був ще на двох інших вічах та чув менш-більш такі самі промови. Свідок робить незвичайно корисне враження і був в осени 1930 р. жертвою пацифікації.

Черговий свідок *Іван Ткач* зі Скорик, селянин, заприсяжений, зізнає подібно, як св. Осип Пашук. Був на вічу в Медині близько обох промовців і чув добре, що вони говорили, але *в їх промовах не було нічого підбурюючого.* Оба вони накликали до згоди і єдности в українськім таборі і до організації під рідним прапором. Подає короткий зміст обох промов, а на запити предсідника, чи о. Кун. уживав тих висловів проти поляків, що наведені в акті обвинувачення, св. все те заперечує.

Св. *Володимир Шеремета*, господар з Медині, заприсяжений, зізнає, що був секретарем віча, на якім промовляли оба обвинувачені. В своїй промові о. Кун. порушив справи господарські, шкільні і наводив приклади, як нас визискують і кривдять. *Але нікого не підбурював і не взивав до ненависти проти Польщі.*

Св. *Евген Гунайло*, парубок літ 24 з Медині, заприсяжений, зізнає, що був на вічу в Медині і чув обох промовців. З промови д-ра Заваликута памятає, що говорив про злі дороги, про збіжеву господарку, про кари на людей то-що. А о. Кун. порушив справи і господарські і освітньо-культурні, але *людей не підбурював.* Рішуче заперечує, немов би о. Кун. говорив, що поляки — це найбільші вороги українців і пявки, що ссуть нашу кров. Не порушував теж справи угоди.

ПРО ВІЧА В БІЛІВЦЯХ І ШЕРШЕНІВЦЯХ.

Св. *Микола Віцентів*, огородник, гр.-кат. заприсяжений, зізнає (по польськи), що з віча в Білівцях нічого собі нині не пригадує і покликується на свої зізнання, зложені в цій справі у слідстві в Борщеві та в Мельниці. На запит д-ра Біляка св. каже, що на віче в Білівцях його не хотіли при вході пустити, але комендант постерунку його завернув з поворотом на віче.

Прок.: То там пускали тільки „своїх"?

Св.: Я не знаю, я до політики не мішаюся...

Св. *Казімерж Кшешовський*, секр. громади у Шершенівцях, заприсяжений, зізнає про віче в Шершенівцях, яке відбулося в домі о. Дроздовського. Промов він слухав під вікном дому. Св. оповідає зміст промови о. Куницького, але нічого протизаконного в ній не було.

Св. *Владислав Ладзкі*, селянин з Шершенівець, заприсяжений, зізнає, що чув промову о. прал. Куницького, стоячи під вікном дому о. Дроздовського. У промові своїй о. Кун. порушував справи культурні і політичні й нарікав на відносини. Св. чув, як о. Кун. виступав проти польщення українських дітей, проти мазурської кольонізації в Сх Галичині.

Після цих свідків мав ще зізнавати о. Дроздовський і один селянин, але що їх під ту пору не було на коридорі, предсідник перервав розправу до середи, 9. год. рано.

—o—

Справа Манджурії в Союзі Народів.

ЖЕНЕВА, ПАТ. Пополудневу нараду Ради Союзу Народів заняла справа Манджурії. Предсідник Бонкур представив розвій випадків у Манджурії від 10 грудня 1931 р., себто від закінчення останньої надзвичайної сесії Ради Союзу.

Представник Китаю Єн виголосив промову, в якій напятнував поведінку Японії. В останньому часі (від 10. грудня м. р.) ситуація значно погіршилася з огляду на дальший похід японських військ, які перейшли вже кордони Манджурії та захопили китайські міста, між іншими Шангай. Представник Китаю огірчений фактом, що комісія перевірки не виїхала до Манджурії. Бесідник зазначив, що з кожним днем стає щораз конечнішим використання всіх можливостей, що їх дає договір Союзу Народів. Промова китайського представника, хоч і була видержана в гострому тоні, не закінчилася ніякими конкретними домаганнями.

З представником Китаю полемізував представник Японії амб. Сато. Він висловив своє счудування, яким чином 25.000 вояків японської армії могли окупувати Манджурію. Захоплення Чін-Чов було льогічним закінченням акції японського війська з географічних і стратегічних причин. Поль Бонкур висловився, що Рада повинна обмежитися до розгляду подій після 10. грудня м. р. З причини пізної пори дискусію відложили до другого дня.

За передвоєнну Німеччину.

ЛЯЙПЦІҐ, ПАТ. У Ляйпціґу 3.000 гітлерівців присягнули вірність Гітлерові. У промовах із тієї нагоди підчеркували бесідники, що гітлерівський рух не припиниться доти, доки зніверчення версайського диктату не приверне Німеччині повної чести та свободи. Гітлерівські прапори позначили перед посвяченням числами давних полків цісарської армії, що перебували в цій околиці. Свято закінчилося походом по головних вулицях міста; прийшло до сутички з поліцією. У Дрезні 15.000 осіб брало участь у демонстраціях.

Національний Музей у Львові за 1931 р.

Звіт управи.

Праця музею в цифрах. Приріст музейних збірок обняв 624 предметів архіву, 662 книгозбірні, 472 предметів музейних збірок і 327 знимок. Усього приросту було 600 позицій з 1758 предметами. В тому закуплено за 3877 зол. 726 предметів. На консервацію і реставрацію 35-и предметів видано 500 зол.

До збільшення музейних збірок причинилися: ґенерал О. Вітошинський архівом 220 предметів, д-р М. Коцюба 146 предметів, О. Пристай з Гартфорд архів 1918—1924 р., Петро Шекерик Доників з Жабя 39 гуцульських предметів, Анна Грабовичева 23, свящ. Й. Проць із Снятина 10, М. Пачовський з Чорткова і свящ. Л. Сивенький по 9 речей, Редакція „Нові Шляхи" 8 аматорських видань, читальня і Брацтво Церковне в Краківці через п. Волосянського 7 старих книжок, свящ. Кедринський 7, Недільський, д-р Р. Цегельський, І. Виготованець, Свистельницький з Галича, Янушевич Л. по 6, Осіньчук Михайло, Шкварко Л., Давидович Й. із Самбора по 5 реч., Гординський С. 4, свящ. В. Левицький з Олеська, о. Т. Зрада, Гр. Я. Шептицька з Прилбич, д-р В. Щурат, К. Малицька, П. Сайкевич, декан А. Бенців, свящ. Д. Міхур, М. Стрільбицький, М. Бордун, К. Ґуляй і Тижук Ф. з Рівного по 3 речі, ц-ва св. Пятниць у Львові, А. Корнелля, С. Навроцький, В. Загайкевич і свящ. І. Лабач по 2 речі. По 1 речі зложили — д-р М. Паньчишин образ к. XVII. в., мистці Гриценко, Глущенко і Тоцці з Парижа по образові, та: свящ. Ю. Граниківський, Фіть з Плугова, ц-ва в Долині. Приступа І., Наконечний М. різьбар, Сабарай з Голосьна, свящ. В. Гук, Гайдукевич з Носова П. Говиковичева, Брилівський В. і Власенко.

На потреби музею прийшло з маґістрату м. Львова 1.200 зол., а на будову від „Обєднання" 100 долярів і свящ. А. Пристая 10 дол. В заповіті свому переказав покійний суддя Лев Ткачук 100 долярів. Згідно з останньою волею покійного д-ра Михайла Коцюби вдова п. Ольга Коцюбова передала в музей шість мосяжних різнораменних свічників і книжки з мистецтва і письменства.

За минулий рік влаштовано *виставки:* посмертну Петра Холодного з 332-ох картин, Паризької групи АНУМ (10 мистців і 9 місцевих галицьких) та запрошених 20 чужих мистців із 116 образами; та з приводу 300-ліття Острозької Біблії виставку 54 рукописів і стародруків. Відвідало ці музейні виставки 4640 гостей за вступом 845.77 зол., рештою покрито видатки організації і друку катальоґів.

За зібрання предметів на виставку П. І. Холодного треба з признанням подякувати мистцеві Ю. А. Могилевському і д. Оченашеві, а за орґанізацію у Парижі протягом марта та квітня учасників у виставі АНУМ належаться вислови гарячого признання мистцям Святославові Гординському, Глущенкові і В. Перебийносові. Орґанізатори обох виставок дали змогу чотирьом тисячам глядачів познайомитися з живими напрямками мистецької творчости українських пластиків на тлі сучасного мистецтва Заходу і ця виставка лишиться на довгі літа дійсним здобутком культурно-національної праці самого Національного Музею. Гості музею мали не тільки нагоду оглянути сучасні осяги українського мистецтва, але й порівняти їх з невмирущими цінностями минулих епох. Тим-то Управа музею готова і на майбутнє вже в просторих салях нового будинку давати місце для подібних ретроспективних, суцільних, індивідуальних і порівнянних вистав.

В науковій робітні видано 164 особам 423 томи, переважно рукописів і стародруків, та 8-и бібліотекам вислано 25 томів. На чужі вистави у львівських міських музеях було видано 62 предмети.

Адміністрація обняла 840 справ, полагоджених протоколярно та 2188 позицій грошевого діловодства. Найбільше непривітними для Управи музею були процеси з ґрупою комірників, що не без злої волі завзялися не платити комірне і зменьшили дохідність з домів, призначених Основником на удержання його національної наукової фундації.

Розбудова музею пішла в напрямку викінчення трьох великих саль по 160 кв. мт. і головної клітки сходової у північно-східньому крилі. Зроблено це коштом 49.545.27 зол. з фонду Основника, від початку будови коштом 134.181.36 зол. Залишилося ще виправити і помалювати 4 салі середньої частини будови. На це треба ще яких 50.000 зол. З огляду на неточність вплачування довжниками рат належних музеєві, якими покривали досі виплати будови, довелося завинити за виконану будову яких 10.000 зол. З огляду на це управа музею може побоюватися, що викінчення середньої частини будови не завершиться продовж 1932 р., коли пожертви на розбудову всенародньої висококультурної установи будуть впливати такими малими квотами, як і минулому році, впродовж 1931 р. 4576.51 зол. а загально від 1918 р. 17.136.51 зол. Тим-то Управа Музею звертається до всіх, що у 1930-1 р. дістали заклики й звіти, за виконання свого громадського обовязку пожертвою на будову музею.

Справа будови в дану хвилину така важна, що довелося виконати заповіджене на початку будови *скорочення персоналу*, та припинити роботу над реальним катальоґом відділів. Хоч які добрі сили були в музею, то годі було йти проти його платничої спроможности, яку лихі комірники зменшили на 6.000 зол. а неточність довжників на 9.000 зол. Доведеться виконувати в будучому тільки ті роботи, які зможуть покрити свій видаток.

І. Свєнціцький

Нова українська петиція в Союзі Народів.

У польській пресі появилася за польською агенцією „Іскра" вістка, що пос. Мілена Рудницька внесла нову петицію до Союзу Народів у справі переведення конскрипції на наших землях у Польщі.

ХТО Є РЕФЕРЕНТОМ УКРАЇНСЬКИХ ПЕТИЦІЙ У ЖЕНЕВІ.

Замість японського делегата Йошізави, що є тепер міністром закордонних справ Японії, буде реферувати на Раді Союзу Народів українські петиції наслідник Йошізави д-р Сато, дотеперішній представник Японії в Бельгії.

—o—

ОБВИНУВАЧУЄ ФРАНЦІЮ Б. НІМЕЦЬКИЙ МІНІСТЕР.

ЛЬОНДОН, 26. І. ПАТ. „Івнінґ Стандард" поміщує статтю б. міністра закордонних справ Німеччини Кільмана, який у формі розмови француза з англійцем обвинувачує Францію, що вона з егоїстичних мотивів викликала фінансову крізу Англії та Америки. Стаття заповідає пімсту англьосаксонських народів на своїй дотеперішній союзниці, якій ті народи допомогли виграти війну. Стаття викликала почуття, що Кільман нацьковує англійців на французів.

ОСТАЧНІ ВІСТИ

СОЙМ.

На 46. пленарнім засіданні сойму прийняли в 3. читанні новелю до розпорядку президента про підприємство Польські Держ. Залізниці. Пос. Вольська (ББ) реферувала проект закону про ратифікацію конвенції в справі трактування воєнних бранців. Новеля вводить нові поняття в звязку з новими методами війни та старається злагіднити долю полонених. Пос. Сужинський (ББ) реферував звіт закорд. комісії про урядовий проект закону, який ратифікує умову між Польщею та Німеччиною про сусп. обезпечення. Проект закону прийняли в 2. і 3. читанні. Пос. Станевич. зрефрував урядовий проект про риболовлю. Проект устійнює принцип, що риболовля нероздільно звязана з правом власности води.

У дискусії пос. **Тершаковець** поставив низку застережень у справі того проекту, а саме, що він відбирає населенню набуті вже звичаєві права, тому багато родин може втратити прожиток. Бесідник домагається ріжних змін. В конклюзії бесідник просить відіслати проект назад до комісії.

Після промови референта пос. Станевича внесення пос. Тершаківця відкинули, а проект закону прийняли в 2. і 3. читанні.

Опісля сойм ухвалив видати пос. Соху, Мавура (Об. Вел. Польщі) та Данецького (комун.).

В імені бюдж. комісії пос. Жуска реферував звіт про внесення НПР. у справі емеритур постійних залізн. працівників і заосмотрення вдів і сиріт та про відшкодування за нещасливі випадки і внесення ППС у тійже справі. Бюдж. комісія стоїть на становищі, що той розпорядок президента держави і мін. ради був відомий соймові багато літ і сойм його не заторкав, тому внесення треба відкинути. Сойм внесення відкинув.

Опісля відіслали в 1. читанні до відповідної комісії проект закону про наділення землею польських вояків. Пос. **Луцький** в імені Українського Клюбу запротестував, щоби цей проект предкладати, бо він вимірений проти інтересів українського населення.

Найближче засідання в пятницю.

—o—

З ЛІГИ НАЦІЙ.

Вчорашне засідання Ліги Націй тревало всього 15 хвилин. Полагоджували дрібні справи. На довірочнім засіданні розглядали справи манджурсько-китайського конфлікту. У тих засіданнях ані в закулісових переговорах не бере участи представник Зл. Держав, як м. р.

—o—

БІЛЬШОВИЦЬКА РОЗЗБРОЙНА ДЕЛЄҐАЦІЯ.

МОСКВА, 26. І. ПАТ. Сьогодні відїхала відсіля до Женеви більшовицька делеґація на роззбройну конференцію. Голова делеґації нар. ком. закорд. справ Літвінов. Члени делеґації: Луначарський та Лапґовой, ґенер. секретар Штайн.

СПРАВА СТ. РАСТАВЕЦЬКОГО.

Арештованого тому 3 місяці у звязку з фінансовими надужиттями на шкоду інж. Левинського Степана Раставецького випустили вчора на волю. Прокуратор домагався кавції 10.000 долярів, та суд згодився на гіпотечну забезпеку.

—o—

САМОГУБСТВО ҐІМНАЗИСТА.

У Перемишлянах застрілився учень 7. кл. гамошньої ґімназії Ів. Склепкович.

Дрібні вістки.

Зменшили кредити для американської делеґації на роззброєневу конференцію з 450.000 долярів на 300.000.

1.368.000.000 долярів у 1931 р. зібрали Зединені Держави з податків, себто на 904.000.000 менше в 1930 р.

Гандієві вільно приймати відвідини свояків і знайомих у тюрмі, але лише 20 мінутові.

Перервуть будову палати Союзу Народів, бо чимало держав не заплатило членської вкладки.

Ляваль і Флянден радилися у справі репарацій. Коли би Англія погодилася зі становищем Франції — Ляваль обговорив би справу з Мекдональдом.

Гаймвера не приготовляє перевороту, запевняє керманич гаймвери в Тиролі Штайдле, але домагається уступлення уряду.

60 комуністів арештувала поліція у Брунсвіку під закидом заворушень. Ранені підчас заворушень члени райхсбаннери померли в лічниці.

Єзуїти покидають Еспанію та виїзджають до Бельгії. Папа протестує проти постанови еспанського уряду про розвязання чину езуїтів.

НОВИНКИ

— **Тайна одного листа. (Під увагу дирекції почт).** У вівторок 26. ц. м. одержали ми листа, якого перша, адресова, сторінка виглядала так: (вгорі підкреслено:) „о. Іван Шевчик, Болохівці p. Drohobycz"; „Високоповажана Редакція „Діла" — Lwów, Rynek l. 10 II. p.". На оборотній сторінці коперти видно сліди клею, яким коперту заліплено „на амінь", та ще й поверх приклеєно марки: одну за 25 сот. і дві по 5 сот., печатки з Дрогобича і Львова. Роздерли ми коперту й найшли в листі — пів аркуша чистісінького канцелярійного паперу, на якому нема ніже тої коми ніякого писаного ні друкованого тексту! Видно лише, що хтось досить нервозно віддер другий листок аркуша. Роздумуючи над тою загадкою, треба допустити дилему: або сам о. Шевчик склав вчетверо чистий папір, міцно його заліпив — як велику цінність — та вислав редакції за оплатою 35 сот., або хтось по дорозі поцікавився змістом коперти, розклеїв її, немилу картку віддер та другу чисту, післав у дальшу путь... Дирекції почт радо служимо цим листом — до її архівів: може вона має якого аматора-детектива...

— **Повна рівноправність „співгосподарів" краю у шкільній практиці.** Підчас „пацифікації" осінню 1930 року арештували й учителя з Романова, пов. Бібрка, п. Романа Чучкевича, не подаючи — очевидно — ніякої причини арешту. Відсидів шість тижнів вязниці, а звільнили його навіть без суду. Після того шість місяців надумувалась шкільна влада, поки 1 червня мин. року перенесла його в „нечинний стан", а після дальших шести місяців — 1. грудня м. р. — звільнила зовсім зі служби — без відправи й права емеритури! Роман Чучкевич був постійним учителем і мав за собою 10 літ служби. Нині опинився на вулиці без шматка хліба, з єдиним правом роздумувати над глибоким змістом ославленого параграфу вчительської прагматики про „добро школи"... „Для добра школи" вилетів з посади тому, бо „заавансував" куди вище: іменовано його „співгосподарем краю"!..

— **Московсько-український православний журнал групи П. Певного.** Під редакцією б. посла з радикальної листи Ів. Власовського вийшло в Луцьку перше число неперіодичного часопису „За соборність", присвяченого справам православної Церкви. Часопис видає так зване Товариство ім. митроп. Петра Могили, зорганізоване місцевими „ріднохатівцями" на спілку з росіянами. Часопис вийшов у російській й українській мові. Його розсилають по зразку „Укр. Ниви" — безплатно на ріжні адреси. Загальне обличч[я ча]сопису — „малоросійське".

— **Новий „сальон кохання" у Львові.** Поліція викрила новий „сальон кохання" у Львові при вул. Льва Сапіги 85. Власник сальону Мечислав Енґлерт, кілька разів караний за крадіж, заманював до свого мешкання дівчата, зводив їх а опісля висилав на вулицю. Слідство виявило, що він мав спільничку Станиславу Ісакович, яка навіть свою рідну 17-літну дочку Мечиславу висилала на вулицю та примістила її у Софії Лукової (Каштелянська 5), котра вживала її для своїх гостей. Санітарна поліція арештувала „чесну трійку": Адама Мечислава Енґлерта, Станиславу Ісакович і Софію Лукову.

— **Ще про справу Ґорґонової.** Поліція пошукує вломників до віллі інж. Заремби у Бруховичах. — Слідчий суддя переслухував товаришок убитої Єлисавети Зарембянки; до слідчого судді покликали ще Остапа Зарембу, арт. маляра Белецького та городника Камінського. — Доля інж. Заремби покищо невирішена. На домагання прокуратора поліційний службовик зняв нові відбитки пальців Заремби.

— **Із краєвої хроніки.** Намагався отруїтись 18-літня львовянка Казимира Костенівна. Коли родичі заборонили їй зустрічатися з милим Тадеєм, — напилася сіркового квасу й тепер лежить у лічниці. — У поїзді на шляху Краків-Ярослав кишеневі злодії обікрали керманича суду в Холмні Фельцмана. — Вол. Знака з Дрогобича арештували за крадіж ґазоліни; арештували теж під закидом тієї крадежі Івана Куцця. —

— **Кара смерти в Луцьку.** Дня 20 січня наглий (доразовий) суд у Луцьку засудив на кару смерти братів Гриздзерів Теофіля (19 літ) і Олександра (23 р.), чехів, мешканців с. Пальча, луцького повіту. Засуджених обвинувачували в тому, що вони затримали біля ст. Арматнів фіру ресторатора з Олики Бернацького й у той час, коли Олександер розмовляв з ним, молодший, Теофіль, ударив Бернацького по голові держаком, а потім таки вістрям сокири. Бернацький умер на 4 день. Вбивство було доконане з метою грабунку, однак грабіжники забрали в Бернацького всього 90 зол., хоча він мав при собі ще тисячу зол., схованих в іншому місці. Адвокати, що обороняли обвинувачених, звернулися до президента держави з просьбою помилування. В 12 год. вночі одержано відмовну відповідь. Вранці приїхав з Варшави кат Мацієвський і виконав присуд смерти. Екзекуція відбулася в одній з вязничних келій.

— **Присуд на здогадних виновників залізничої катастрофи.** За катастрофу під Косіном біля Москви засудили машиніста Ґурака на 10 літ тюрми, начальника станції Косіно на 10 літ тюрми, керманича доглядачів поїзду на 8 літ, другого машиніста на 7 літ, його помічника на 5 літ, доглядача поїзду на 1 і пів року та другого на 1 рік тюрми. Трьох обвинувачених звільнили.

— **У кількох словах.** Від 1—10. січня ц. р. занедужало тифом у Парижі 19 осіб. — Підчас вибуху трьох вульканів у Ґватемалі згинуло 10 осіб. — У Севіллі загальний страйк, вся праця спинилася. — Відчинили недавно закритий берлінський університет. — У копальні в долині Ронда (Валія) звалища засипали 30 шахтарів; досі видобули 10 шахтарів легко потовчених.

— **Чи нова доба зимна близько?** Д-р Рудольф Позденя з Відня призадумується в науковому тижневику, чи надходить нова доба зимна на землі. А. Веґенер, який минулого року згинув трагічною смертю у Ґренляндії, перевірив, що на деяких областях поверхні землі змінилося підсоння, але, що натуга соняшного світла не змінилася за останних 50,000.000 літ. З того видно, що переміни підсоння незалежні від

Куток мови.

„Діло" ч. 18. „Мусимо констатувати" (поль.) зам. стверджувати; „зажалення" (поль.) зам. жалоба, скарга; „стане найкращим показчиком на те" зам. того; „члени є без сумніву свідомі такого трактування (поль.) справи — „є" тут зайве, а зам. „трактування" — відношення до, становища до; „повідомляють доперва тепер" зам. щойно тепер.

„Новий Час", ч. 18. „віддача з гори" зам. згори (у значінні: заздалегідь); „здавалось би проте" у значінні польськім „рњето" зам. тому здавалось би; „всьо" зам. все; „самозаховавчий (поль.) інстинкт" зам. самозберігаючий; „щож їх це не обходить" (поль.) зам. їм байдуже; „його наміри про уступлення" зам. його наміри уступити; „непочитальний чоловік" (поль.) неосудний (такий термін прийняли в „Укр. Академії Наук" на означення „невменяемый" уживаного ще й досі з російської мови в галицькій правничій терміньольоґії); „представити (поль.) собі ситуацію" зам. уявити собі; „той, що о цім (!) говорить" (поль.) зам. про це; „доторкаючись положення села" зам. торкаючись (доторкатися можна тільки фізичного предмету); „улив крови" (поль.) зам. пролив

сонця; від страти тепла оберігає землю її повітряна поволока. Світляна енергія, що її висилає сонце, переходить крізь повітряну поволоку та огріває землю. Ця енергія не може покинути землі через те, що в повітрі багато водної пари та вуглевого квасу. У повітрі є 0,03 проц. вуглевого квасу; коли би він зник — то середня температура землі обнизилася би на 21 степ. Німецький геольоґ Фреш виказав, що підчас великих вульканічних вибухів збільшувалася скількість вуглевого квасу в повітрі, а також середня температура землі. Д-р Позденa думає, що скількість вуглевого квасу в повітрі постійно збільшується, а це впливає корисно на підсоння землі. В полярних країнах твориться щораз менше ледівців. Д-р Поздена впевняє, що підсоння землі ще значно поправиться, бо постійно йде до кращого.

— **На карти „Рідної Школи“, що звільняють від алькогольних напитків**, з нагоди Різдва Христового зложили в зол. отсі Вп. Громадяни (-ки): **Зі Львова:** Федоринчук Конст. — 10, д-р Бурачинський Тит — 10, д-р Лукіянович Денис — 5, інж. Оглі Маріян — 4. — **З Калуша:** нотар Діднцький Олександер — 5, Стронціцький Мих. — 3, о. Тисовський Вол. — 2, д-р Білецький Вол. — 2, д-р Рожанківський М. — 2, д-р Воробець Мих. — 2, д-р Сохацький Іван — 2, Гладишовський Ст. — 2, Курдидик Онуфрій — 2. **Зі Сколього:** Соневицький Юліян — 10, д-р Булак Степан — 5, Тахлерова Мальвіна — 3, о. Мосора Мих. — 2, Логінський Іван — 2, Марцінків Іван — 2, Топольницька Юлія — 2, д-р Дольницький Степан — 2, Садовський Волод. — 2, і 2-ох громадян нижче 2 зол. **З Залішик:** д-р Доліанський Маріян — 5. **З Тчева:** д-р Русин Зенон — 10, Глібчук Петро — 10, Русин М. — 5, Майковський Ст. — 5. **З Рибаків:** майор Русин М. — 2, Майковська Н. — 2. **З Старгороду:** прокуратор Лепкий А. — 2. **З Городенщини:** д-р Шлемкевич Василь — 2.50, Багницький М. — 2, д-р Кассіян В. — 2, Ґайдичук М. — 2, д-р Яшан Василь — 2, д-р Матейків Т. 2, Гушуватюк Нестор — 2, д-р Морозович Роман — 2, і 7 громадян нижче 2 зол.

З кіна.

КІНО „КОПЕРНИК“ і „МАРУСЕНЬКА“: **„ТАЙНА СЕКРЕТАРКИ“.**

Пересічна американська фільма т. зв. сальонова на улюблену тему, як повинна виглядати „джентельменська“ честь у дівчини. Ця честь, як відомо, наказує не тільки не зрадити свого суперника, але навіть допомогти йому в найбільше критичній хвилині, хоча би нам грозила за це велика судова кара та ганьба. Фільма має деякі „напружені“ моменти у звязку із кримінальною справою, в яку заплутані її герої.

КІНО МІРАЖ: **„СКАРАМУШ“, „НАЙПАРАДНІША ПАРАДА“.**

Вертають до нас старі, німі монументальні фільми, що сміливо видержують конкуренцію із теперішньою масовою американською продукцією. „Скарамуш“ це кілька преґарних картин із французької революції, між які вплетена добра романтична інтрига із романтичним Новарром. Фарса „Найпарадніша парада“ одна із кращих.

Серед нових книжок.

Ілько Борщак: ВЕЛИКИЙ МАЗЕПИНЕЦЬ ГРИГОР ОРЛИК, генерал-поручник Людвика XV. (1742--1759). На основі невідомих досі документів з 7 тогочасними ілюстраціями. Появилася як четверта книга в циклю студій п. н. „Франція й Україна“. Накладом Видавничої Кооперативи „Червона Калина“. Львів, 1932. Стор. 208, форм. 8°. Поява цієї книги є літературно-історичною ревеляцією наших днів Видання книги прекрасне.

Софія Яблонська: ЧАР МАРОКА. Обгортка Романа Турина. З 8 ілюстраціями. Ст. 84. Львів, 1932. Накладом Книгарні Наук. Тов. ім. Шевченка.

Низка вражінь із подорожі по Мароко молодої галичанки, що вибралася в далекий світ власними стежками. 8 літ тому, коли бачив я її востаннє як скінчену гімназистку. Знайомі віщували їй тоді іронічно, що вона зі своїм темпераментом і вірою в свої сили... „заїде далеко“. Минулого року прийшов до мене рукопис із Парижа із проханням перечитати і зробити з ним, що завгодно. Це-ж і книжка „Чар Марока“: — барвистий стиль, жива обсервація, життєрадісна усмішка. Головно стиль; він, і тільки він є виявом таланту. Все інше: чужі слова, граматичні помилки, правопис, можна завсіди перед друком виправити, поперекреслювати, повирізувати. Ока, яким автор глядить на невідомий нам світ, вставити в текст не можна.

Нема в цій книжці небувалих пригод ні величних описів; — ні одними ні другими не здивуєш сучасного читача — покварного фільмоаматора. Зате є тут свіжість зустрічі з новими людьми і з новими краєвидами — дві речі дуже рідкі в наших книжках. Читаєш і думаєш із приємністю, що нарешті і в нас є вже молодь, яка не тільки оглядає чужі країни, але вміє — глядіти та передавати цікаво свої вражіння.

Невідомо; в якій сонячній закутині, яким кораблем дожене ця книжка свою авторку, що поїхала наново в світ, заки її книжка вийшла в світ повільною ходою рідної каравани. Два тижні тому писала вона таке: „Іду. Переходжу поспішно курс техніки і маневру фільмування. Подорож: Китай, Кохінхіна, Японія, Австралія, Японія і назад... на півтора року або два. Цікаво“.

Скільки молодих землячок буде заздрити цій меткій дівчині!

Жаль, що барвиста ориґінальна обгортка „Чару Марока“ не вийшла так, щоби справді нагадувала синяву мароканського неба, жовтожар сагарського піску та зелень оази. **м. р.**

——o——

Дописи.

ЛЮБАЧІВ. **(Свято „Рідної Школи“).** Дня 8. грудня 1931 р. відсвяткував Любачів 50-ліття істнування „Рідної Школи“ величавою академією-концертом. Свято зачалося богослуженням в парохіяльній церкві. Точно в год. 1. почалася академія при переповненій учасниками салі. Явилася місцева та замісцева інтелігенція, а також любачівське міщанство і делегати з дооколичних сіл. Концерт почався гимном „Рідної Школи“, який відспівав мішаний любачівський хор. Відтак голова кружка „Р. Ш.“ о. М. Гірняк в змістовній промові пригадав заслуги і ціль Матірного Товариства та привитав гостей і присутніх. Концертову програму виконали хори: мішаний з Любачева, мужеський з Дахнова і Любач... З окрема поява селянських хорів на Любачівській ... ді зробила велике вражіння. Милу несподіванку ... кала декламація маленької Любки Жуків, яка ... бурю оплесків на салі. Дуже оригінальним і ... вим був живий образ „Рідної Школи“ при трансп... ті, який зладив о. Горницький. Ціле свято викликало ... мітне вражіння і причинилося до піднесення націо... ної свідомости місцевого громадянства та поширення ідеї „Рідної Школи“

——o——

СПОРТ.

Краєві Лещетарські Змагання

улаштовує Карпатський Лещетарський Клюб в порозумінні з У. Спорт. Союзом 16. лютого 1932 р. Зголошення до змагань приймають у домівці Клюбу, Ринок 10, ... „Земля“ у вівтірки і пятниці від год. 10., однак не пізніше 9. лютого. Оплата виносить 0.50 зол. В разі неможливости додержання цього речинця, про зміну буде оповіщено у свій час у пресі. — **Виділ К. Л. К.**

„Україна“ виїде до Черновець

Гаківкова дружина „Україна“ виїде 29. ц. м. на товариські змагання до Черновець. 30. січня ц. р. „Україна“ зустрінеться на леді з гаківковою дружиною черновецького „Довбуша“, 31. січня ц. р. з німецькою дружиною „Ян“, 2. лютого ц. р. з міською репрезентацією Черновець.

Рівночасно йдуть переговори у справі виїзду „України“ до Букарешту.

——o——

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

† о. Михайло Дурделло, радник єпископської Консисторії у Станиславові, парох Біл... Ослав, помер у Львові дня 26. січня ц. р. у 70-м році життя. Покійний походив із Вишнівчика коло Підгаєць з селянської родини. Після гімназійних наук у Бережанах і богословських студій у Львові посвятив себе всецiло службі для церкви і свого народу. За 39 літ свого душпастирства працював щиро і на громадській ділянці, засновував читальні „Просвіти“, кооперативи, школи „Рідної Школи“, сокільські гнізда та інші установи необхідні для народу. Був одним з найстарших членів колишньої Національно-Демократичної Партії, тепер Укр. Націон. Демократ. Обєднання. Серед населення тішився великою популярністю та довірям завдяки своїй великій праці та посвяті для народніх справ. Покійний не прикладав за все своє життя ніколи ніякої ваги до особистих життєвих інтересів а жив передовсім для загалу. Крім того був зразковим батьком родини, даючи своїм дітям (два сини і донька) якнайкраще виховання. Один із синів Покійника д-р Евген ... загально знаним лікарем у Львові та одним з найкращих українських громадян. Нехай-ж рідна земля буде легкою для Покійника, а память про нього нехай переходить з покоління в покоління. В. И. П.

——o——

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз“ платив кооперативам дня 26. I. 1932 за масло експортове та десерове пріма 2·80 зол. ... літру молока 19—20 сот., літру сметани 1·10 зол. ... зепь 4·00—4·10 зол.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Театр.

Середа, 27. I., год. 8. веч. 1. „Чорна дама в сонетів“. 2. „Вовки в ночі“.

Театр Ріжнородностей.

Середа, 27. I., год. 8. веч. „Роксі“.

Кіна.

АПОЛЬО „Утіки, утіки“!
КАСІНО: „Коли жінка гарна“ (Лілі Дааміта).
КОПЕРНИК: „Тайна секретарки“ та „Пригоди Томи Соєра“.
ЛЕВ: „Вогонь“.
МАРУСЕНЬКА: „Тайна секретарки“ та „Пригоди Томи Соєра“.
МІРАЖ: „Скарамуш“, „Найпарадніша парада“.
ОАЗА: „Смолоскип“.
ПАН: „Не гріши, жінко!“
ПАЛЯС: „Конгрес танцює“.
ПАСАЖ: „Крований напад на фарму“ (Вільм Гарт) і звуковий додаток.
ПРОМІНЬ: „Княжна джезбенду“.
СОНЦЕ: „Манолеску“ та „Тайна ресторанного кабінету“.
СТИЛЕВЕ: „Знакома із спального вагону“ (Марлена Дітріх).
УТІХА: „Козацьке кохання“ та „Прикордонний детінок“.
ХИМЕРА: „Ранґо“ та звуковий додаток.

Програма радіо.

Пятниця, 29. січня 1932.

Лайпціґ (259,3) 16.30 Концерт. **Льондон** (355,9) 21.30 Концерт. **Гельсінґфорс** (368,1) 18.15 Спів. **Гамбург** (372,2) 16.50 Танки. **Букарешт** (394,2) 17.00 Військова музика. **Сотенс** (403,8) 20.00 Поезії. **Берлін** (418) 16.30 Концерт. **Рим** (441,2) 17.45 Концерт. **Лянґенберґ** (472,4) 19.15 Розмова трьох німців. **Прага** (488,6) 21.00 Танкова музика. **Мілано** (501,7) 16.50 Концерт. **Відень** (517,2) 21.10 Концерт. **Рига** (525,4) 17.00 Мандоліністи. **Мінхен** (532,9) 19.05 „Людина та господарство“. **Будапешт** (550,5) 22.00 Концерт. **Осльо** (1083) 20.00 Концерт.

ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

Четвер, 28. січня 1932.

Львів (380,7) 11.45 Перегляд преси. 11.58 Час із Варшави. 12.10 Про погоду дня. 12.15 „Азотові погної“. 12.35 Шкільний концерт. 15.00 Грам. кружок. 15.05 Грошева біржа. 15.25 „Нові книжки“. 15.40 Грам. кружок. 15.50 Програма для дітвори. 16.05 „Мешкання інтелігента“. 16.20 Навчання французької мови. 16.40 Грам. кружок. 17.10 „Значіння Львова“. 17.35 Концерт. 18.50 Вечірня. 19.15 Листування. 19.40 Грам. кружок. 19.45 Радієвий щоденник. 20.00 „Психоаналіза“. 20.15 Концерт. 22.10 Грам. кружок. 22.30 „Пригода у віні“. 22.45 Танкова музика.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок 10.